

George Andrei Iavorenciuc

Cunoaștere și occidentalizare
*O istorie a științei românești de la
jumătatea secolului XIX până la
începutul secolului XX*

George Andrei Iavorenciuc

Cunoaștere și occidentalizare

*O istorie a științei românești
de la jumătatea secolului XIX
până la începutul secolului XX*

Editura MEGA
Cluj-Napoca
2018

ISBN 978-606-543-951-1

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României.

DTP și copertă:
Francisc BAJA

Redactor:
Iulia POP

© George Andrei Iavorenciuc, 2018

EDITURA MEGA | www.edituramega.ro
e-mail: mega@edituramega.ro

Cuprins

INTRODUCERE.....	9
Obiective, limite, metodologie.....	9
CAPITOLUL I. O PRIVIRE GENERALĂ ASUPRA ȘTIINȚEI MODERNE.....	29
I.1. Revoluția științifică și emergența științei moderne.....	29
I.2. Știința în Secolul Luminilor.....	45
I.3. Epoca progresului: știința în secolul XIX.....	52
CAPITOLUL II. O ISTORIE A ȘTIINȚEI ROMÂNEȘTI ÎN SECOLUL XVIII ȘI PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XIX.....	61
II.1. Evoluția spiritului științific în epoca fanarioților.....	61
II.2. Reorientarea spre Occident: o istorie a științei românești în perioada 1821–1860.....	83
II.2.1. Societatea de medici și naturaliști din Iași (1833).....	104
CAPITOLUL III. PRIMA GENERAȚIE A OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ ROMÂNI ȘI ACTIVITATEA ACESTEIA.....	117
III.1. O primă generație a oamenilor de știință români.....	117
III.2. Popularizarea științelor.....	120
III.2.1. Revista „Natura” (1862–1865).....	122
III.2.2. „Revista română pentru științe, litere și arte” (1861–1863).....	134
III.2.3. „Tranzacțiuni literare și științifice” (1872–1873).....	144
III.2.4. „Revista Științifică” (1870–1880).....	146
III.3. Difuzarea unor noi concepții științifice și filozofice.....	176
III.3.1. Pozitivismul.....	177
III.3.2. Materialismul și spiritualismul.....	190
III.3.3. Apariția unei noi tensiuni: știința și religia.....	192
III. 4. O personalitate exemplară a științei românești în secolul XIX: Emanoil Bacaloglu (1830–1891).....	195

CAPITOLUL IV. MECANISMELE INSTITUȚIONALIZĂRII ȘTIINȚEI ROMÂNEȘTI: SOCIETĂȚI ȘI ASOCIAȚII ȘTIINȚIFICE..	207
IV.1. Societățile științifice: funcții și importanță.....	207
IV.2. Societatea Română de Științe (1862).....	216
IV.3. Societatea de științe naturale din București (1864).....	224
IV.4. Societatea „Ateneul Român” (1865).....	229
IV.5. Societatea de științe fizico-naturale (1868).....	232
IV.6. „Secțiunea științifică” a Academiei Române (1872).....	238
IV.6.1. Activitatea.....	248
IV.6.2. Imaginea științei.....	262
IV.6.3. Concursuri și premii.....	266
IV.6.4. Participarea la congrese și misiuni științifice internaționale.....	273
IV.7. Societatea de științe fizice (fizica, chimia, mineralogia) (1890).....	278
IV.7.1. Organizarea.....	279
IV.7.2. Activitatea.....	288
IV.7.3. Filozofia și conceptele difuzate de societate în spațiul public.....	314
IV.8. Asociațiunea română pentru înaintarea și răspândirea științelor (1902).....	322
IV.8.1. „Asociațiile pentru înaintarea științei”, un model european de organizare științifică.....	323
IV.8.2. Organizarea.....	328
IV.8.3. Ideile și conceptele diseminate în spațiul public.....	333
IV.8.4. Activitatea.....	345
IV.8.5. Expoziția științifică din anul 1903.....	347
CAPITOLUL V. ASPECTE PARTICULARE ALE EVOLUȚIEI ȘTIINȚEI ROMÂNEȘTI LA SFÂRȘITUL SECOLULUI XIX ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX. EVOLUȚIA UNIVERSITĂȚILOR. NAȚIONALIZAREA ȘTIINȚEI.....	353
V.1. Evoluția Universităților.....	353
V.2. Știința și politica: discursul privitor la naționalizarea științei.....	364
CAPITOLUL VI. O NOUĂ PARADIGMĂ DE CERCETARE A NATURII: RECEPTAREA DARWINISMULUI.....	376
VI.1. Primele reacții cu privire la darwinism: revista „Natura” și Dimitrie Ananescu.....	378
VI.2. Reacții din partea oamenilor de cultură: Bogdan Petriceicu Hașdeu, George Bariț și Ion Ghica.....	387
VI.2.1. Bogdan Petriceicu Hașdeu și „selecția providențială”.....	387
VI.2.2. George Bariț și angoasa în fața „luptei pentru existență”.....	389
VI.2.3. Ion Ghica și scepticismul organizat.....	395

VI.3. Acceptarea și diseminarea evoluționismului: Gregoriu Ștefănescu și „Revista Științifică”.....	399
VI.4. Darwinismul și concepțiile sociale, politice și religioase.....	413
VI.4.1. Darwinism și socialism: difuzarea teoriei lui Darwin prin intermediul revistei „Contemporanul”.....	414
VI.4.2. „Darwinism social” și eugenism.....	425
VI.4.3. Darwinismul și replica religioasă: reacția din partea „Revistei Teologice”.....	428
VI.5. Triumful darwinismului și acceptarea sa ca paradigmă de cercetare a lumii vii.....	436
VI.5.1. Victor Babeș: o concepție originală privind evoluția.....	444
VI.5.2. Nicolae Leon și militantismul pentru răspândirea teoriei evoluției.....	449
VI.6. Polemica Nicolae Paulescu, Nicolae Leon, Dimitrie Voinov.....	454
VI.7. Concluzii.....	464
CONCLUZII GENERALE.....	466
BIBLIOGRAFIE.....	477

